

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu
Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl dne 14. dubna 2011 v senátu složeném z předsedy Vojena Güttlera a soudců Františka Duchoně a Elišky Wagnerové (soudce zpravodaj) ve věci ústavní stížnosti stěžovatele **Ing. R. M.**, zastoupeného Mgr. Danielem Tetzelm, advokátem, se sídlem Vápencová 569/13, Praha 4 - Podolí, proti výroku III. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 10. 2010 sp. zn. 9 To 83/2010, za účasti Vrchního soudu v Praze jako účastníka řízení, se souhlasem účastníků řízení bez ústního jednání,

t a k t o :

- I. Postupem porušujícím čl. 2 odst. 3 Ústavy České republiky, resp. čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod bylo výrokiem III. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 10. 2010 sp. zn. 9 To 83/2010 porušeno základní právo stěžovatele garantované čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.**
- II. Výrok III. tohoto rozhodnutí se proto r u š í .**

O d ů v o d n ě n í :

- I.
1. Ústavní stížností podanou telefaxem dne 11. 1. 2011 a řádně doplněnou ve smyslu ust. § 42 odst. 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů dne 12. 1. 2011, tedy podanou ve lhůtě 60 dnů od doručení napadeného rozhodnutí (ust. § 72 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „zákon o Ústavním soudu“) se stěžovatel domáhal zrušení výroku III. výše uvedeného rozhodnutí Vrchního soudu v Praze s tvrzením, že jím byla porušena jeho základní práva garantovaná v čl. 2 odst. 2 a čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a v čl. 2 odst. 3 Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“).
2. Stěžovatel v ústavní stížnosti namítané porušení svých základních práv spatřoval v tom, že výše uvedeným rozhodnutím byl již potřetí zrušen zprošťující rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem, přičemž věc byla vrchním soudem podle ust. § 262 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „t. ř.“) nařízena k projednání a rozhodnutí v jiném složení senátu. Dle názoru stěžovatele však pro takový postup nebyly splněny zákonné podmínky a vrchní soud toto své rozhodnutí ani řádně neodůvodnil, kdy z odůvodnění napadeného rozhodnutí není zřejmé, které důvody vedly vrchní soud ke zrušení rozsudku nalézacího soudu, a které k aplikaci ust. § 262 t. ř. Z odůvodnění napadeného rozhodnutí je patrné, že hlavním důvodem pro odnětí a přikázání věci k projednání a rozhodnutí v jiném

složení senátu je nerespektování závazných pokynů odvolacího soudu a právního názoru vysloveného v jeho předchozích rozhodnutích. Stěžovatel tvrdí, že odvolací soud opakovaně překročil pravidla přezkumu prvoinstančního rozhodnutí, neboť ve všech třech případech, kdy svými rozhodnutími zrušil rozsudky krajského soudu, pouze hodnotil důkazy a na základě toho pak dovodil odlišné závěry a instruoval prvoinstanční soud k tomu, jakým způsobem má důkazy hodnotit a jaké má učinit skutkové a právní závěry. Odvolací soud se tak dostal do rozporu s pravidly stanovenými t. ř., který sice dává odvolacímu soudu oprávnění zavázat nalézací soud právním názorem, nicméně odvolací soud nemůže sám činit závěry o důkazech odchylně od závěrů obsažených v napadeném rozsudku nebo nařizovat soudu prvního stupně, k jakým závěrům má po provedení důkazů dospět.

3. Stěžovatel, po zevrubné rekapitulaci průběhu trestního procesu, je tak toho názoru, že ve věci bylo provedeno velmi obsáhlé dokazování a z jeho průběhu nelze žádným způsobem dovodit, že krajský soud dokazování prováděl a také hodnotil způsobem, který by vzbuzoval vážné pochybnosti o jeho objektivním přístupu k věci. Co se týče odvolacím soudem tvrzených vad rozsudku nalézacího soudu, jedná se výhradně o výtky směřující proti hodnocení provedeného dokazování. Vrchní soud opakovaně ve zrušujících usneseních vytýká krajskému soudu jeho způsob hodnocení důkazů a upřednostňuje svůj způsob hodnocení důkazů, čímž si v podstatě vytváří závěry o skutkovém stavu věci, které opakovaně krajskému soudu vnucuje.

4. Proto, s ohledem na výše uvedené, stěžovatel navrhl, aby Ústavní soud v záhlaví citovaný výrok III. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze svým nálezem zrušil.

5. Ústavní soud vyzval účastníka řízení, aby se vyjádřil k ústavní stížnosti, a aby sdělil, zda souhlasí s projednáním věci bez nařízení ústního jednání, přičemž byl poučen, že nebude-li nesouhlas s upuštěním od ústního jednání vyjádřen explicitně, bude mít Ústavní soud za to, že souhlas byl udělen. Vrchní soud v Praze se v Ústavním soudem stanovené lhůtě nevyjádřil. Podle ust. § 44 odst. 2 zákona o Ústavním soudu může Ústavní soud se souhlasem účastníků upustit od ústního jednání, nelze-li od tohoto jednání očekávat další objasnění věci. Účastník mlčky souhlas poskytl a od ústního jednání bylo upuštěno.

II.

6. Ústavní soud si k posouzení námitek a tvrzení stěžovatele rovněž vyžádal spis Krajského soudu v Ústí nad Labem sp. zn. 49 T 11/2007, z něhož zjistil následující, pro řízení o ústavní stížnosti rozhodující skutečnosti (pozn. jedná se o přepisy relevantních pasáží předmětných rozhodnutí).

7. Dne 25. 9. 2007 byla podle ust. § 176 odst. 1 t. ř. Krajským státním zastupitelstvím v Ústí nad Labem podána na stěžovatele (spolu s Ing. Františkem Janů, pravomocně zproštěným obžaloby rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 8. 7. 2010 č. j. 49 T 11/2007-935) ke Krajskému soudu v Ústí nad Labem obžaloba pro spáchání trestného činu podvodu dle ust. § 250 odst. 1 a 4 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, účinného do 31. 12. 2009 (dále jen „t. z.“), když „*dne 30. 6. 2003 v Ústí nad Labem jako statutární zástupci společnosti Setuza, a. s. předložili v souvislosti s čerpáním dotace na odstranění povodňových škod Zemědělské agentuře – Ministerstvu zemědělství ČR komentář ke splnění podmínek rozhodnutí ze dne 3. 12. 2002 o poskytnutí dotace ke zmírnění povodňových škod a seznam účetních*

dokladů včetně Čestného prohlášení o úplnosti a pravdivosti dokladů, které obsahovaly i doklady o nákupu 16 ks olejových nádrží zakoupených dne 25. 6. 2003 za částku 71.875.000,-Kč, kterou uhradili k tomu sjednaným zápočtem společnosti Milo mydlářenská, s. r. o. přestože, s ohledem na způsob tvoření ceny a předchozí zkušenost z nákupu obdobných nádrží, si byli vědomi, že hodnota a tedy tržní cena nádrží je nižší, a to s úmyslem doložit Ministerstvu zemědělství ČR náklady na odstranění škod po povodni v srpnu 2002 v celkové výši 105.289.883,-Kč a tak doložit oprávněnost čerpání dotace ve výši 25% z této částky, tj. 25.894.250,-Kč, tak aby nemuseli část nevyčerpané dotace vrátit, kdy skutečná hodnota 16-ti ks nádrží v době nákupu činila 9.895.843,-Kč, čímž neoprávněně čerpali dotaci vyšší o částku nejméně 15.066.704,-Kč a v této výši způsobili škodu Ministerstvu zemědělství ČR.“

8. Rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 21. 5. 2008 č. j. 49 T 11/2007-664 byl stěžovatel podle ust. § 226 písm. b) t. ř. zproštěn obžaloby (bod 7). Na základě odvolání státní zástupkyně zrušil podle ust. § 258 odst. 1 písm. b) a c) t. ř. v neveřejném zasedání Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 15. 10. 2008 č. j. 9 To 101/2008-681 zprošťující rozsudek krajského soudu a podle ust. § 259 odst. 1 t. ř. věc vrátil soudu prvního stupně a uložil mu, aby o věci znovu jednal a rozhodl. Odvolací soud k důvodům svého rozhodnutí uvedl, že soud prvního stupně sice řádným způsobem provedl většinu dostupných důkazů, provedené důkazy však byl povinen ve smyslu ust. § 2 odst. 6 t. ř. hodnotit jednotlivě i ve všech jejich vzájemných souvislostech, aniž by některé z nich opomenul, přičemž skutkový závěr, který po takto provedeném dokazování vyvodí, musí logicky vyplývat ze skutečností a důkazů, jež vzal za prokázané. Dle názoru odvolacího soudu však takto nalézací soud nepostupoval, neboť některé významné důkazy nebo okolnosti zcela pominul, případně je hodnotil v rozporu s jejich obsahem, a to jednostranně ve prospěch obžalovaných, v důsledku čehož vyvodil skutkové závěry, které nemohou obstát.

9. Odvolací soud uvedl, že v této věci při transakci zahrnující prodej technologie mydlárny a nákupu olejových nádrží se nepochybně jedná o úzké propojení dvou obchodních případů, nutno však přitom odlišit dva zásadně rozdílné aspekty. Setuza a. s. (ve vztahu k Milo mydlářenská) jako prodávající v případě technologie mydlárny a jako kupující v případě olejových nádrží byla oprávněna v tomto obchodněprávním vztahu v rámci smluvní volnosti použít smluvní ceny, neboť ji v tom zákon č. 526/1990 Sb., o cenách, nijak neomezoval. Ani tato smluvní volnost však nesmí poškozovat jiný subjekt v jiných vzájemných vztazích. Nelze ji proto vnášet do vztahu mezi Setuzou jako příjemcem dotace a jejím poskytovatelem, tj. státem zastoupeným Ministerstvem zemědělství ČR, neboť se jedná o naprosto jiný než obchodněprávní vztah, tj. o hospodaření s účelově vázanými prostředky státního rozpočtu dle zák. č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech (dále jen „zákon o rozpočtových pravidlech“). V rámci tohoto vztahu byli obžalovaní jako statutární zástupci Setuzy seznámeni s podmínkami dotace, výslovně s nimi souhlasili, a proto je byli povinni dodržovat s vědomím důsledků z toho plynoucích. Znovu tak nutno zdůraznit soupis účetních dokladů o vynaložených nákladech na odstranění škod způsobených povodněmi 2002. Těmito vynaloženými náklady se rozumí náklady skutečně vynaložené na odstranění povodňových škod, jde tedy o náklady hospodárné, nikoli neodůvodněně navýšené náklady, fiktivní, neodpovídající vzniklým škodám. Obžalovaní byli oprávněni uplatnit vůči státu pouze náklady ve výši skutečné, tržní ceny, za kterou lze pořídit věci, technologie apod., které v důsledku povodně byly poškozeny a bylo nutno je vynaložit v zájmu urychleného obnovení výroby

po povodních. Nesprávné pojetí krajského soudu by vedlo k naprosto nekritickému formalistickému závěru ospravedlňujícímu výši nákladů jakkoli uměle navýšených, jež by podle tohoto názoru mohly být považovány za oprávněné, pokud by byly formálně podloženy účetním dokladem; v projednávaném případě olejové nádrže v tržní hodnotě kolem 13 mil. Kč s cenou navýšenou téměř sedminásobně na cenu kolem 71 mil. Kč.

10. Odvolací soud připomněl, že úmyslnou formou zavinění lze u trestného činu podvodu naplnit nejen jednáním v úmyslu přímém, ale i ve formě nepřímého úmyslu. O ten se jedná tehdy, jestliže pachatel věděl, že svým jednáním může způsobit porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn. Srozumění se vznikem následku, který je uveden v trestním zákoně, lze dovodit i v případě, když cílem pachatelova jednání bylo dosažení jiného alternativního následku z hlediska trestního práva nezávadného, jestliže věděl, že v důsledku tohoto jednání může současně nastat následek závadný a pro trestní právo významný. Také v projednávaném případě bude nutno zabývat se tím, že samotný prodej mydlářenské linky a současný nákup nádrží nepředstavoval následek závadný z trestněprávního pohledu, přičemž však oba obžalovaní věděli, že škody na nádržích v Olšinkách byly vyčísleny na 38 mil. Kč při objemu nádrží 9 800 m³, ovšem vůči ministerstvu uplatnili téměř dvojnásobné náklady ve výši 71 875 000 Kč za nádrže o objemu menším než desetina nádrží poškozených, tj. 873 m³. Všechny 16 ks kupovaných nádrží mělo tak celkově objem pouze nepatrně převyšující objem jediné ze 14 poškozených nádrží v Olšinkách, současně za zmíněnou vysokou kupní cenu byly koupeny nikoli nové, nýbrž použité nádrže, z nichž některé ve stáří 45 let. Tento nepoměr ceny a objemu byl natolik výrazný, že nemohl a neměl ujít pozornosti ani obžalovaného Janů, byť on sám obchod nesjednával, byl však statutárním orgánem, který k němu dal souhlas. Krajský soud v souvislosti s dřívějším nákupem nádrží od společnosti Invest Oil Bohemia a. s. v roce 2001 sice správně poukazuje na to, že v této době ještě obžalovaný Janů v Setuze nepůsobil, avšak naprosto pomíjí přímou účast obžalovaného M. na uvedeném obchodu a nečiní žádné závěry ohledně vědomosti obžalovaného M. o ceně kupovaných nádrží.

11. Krajský soud tak měl přezkoumatelným způsobem posoudit, zda obžalovaní při vědomí zmíněných skutkových okolností (a obžalovaný M. znající ceny obdobných nádrží kupovaných v roce 2001) jednali vůči ministerstvu klamavě při zdůvodnění oprávněnosti čerpání poskytnuté dotace či nikoli. Takové podrobnější úvahy vztahující se k subjektivní stránce jednání obžalovaných krajský soud zcela pominul. Současně je nutno posoudit, že v zastávané funkci statutárních zástupců měli obžalovaní povinnost nejen hájit zájmy své akciové společnosti, nýbrž i obecnou povinnost dbát na účelné hospodaření s poskytnutou dotací, neboť spravovali cizí majetek poskytnutý účelově ze státního rozpočtu (a navíc tuto povinnost měli stanovenou přímo v rozhodnutí o poskytnuté dotaci). Zmíněná čelná funkce obžalovaných představuje nutně vyšší míru odpovědnosti s ní spojenou, povinnost přijímat rozhodnutí po odpovědném seznámení se stavem projednávané problematiky, přičemž osobní odpovědnost nelze bagatelizovat odkazem na kolektivní rozhodování statutárního orgánu nebo na výlučnou odpovědnost jiných vedoucích pracovníků obchodní společnosti za jimi řízenou oblast činnosti, byť jistě otázku zavinění je nutno zkoumat naprosto individuálně u každého z obžalovaných a odlišit jejich podíl na činu, jenž je jim kladen za vinu.

12. Přisvědčit lze napadenému rozsudku v tom, že podle provedených důkazů obžalovaní nevěděli, za jakou cenu olejové nádrže původně nakoupila Milo mydlářenská. Jejich původní nákupní cenu musel ovšem znát svědek Gottwald, neboť

byly koupeny 21. 9. 2001 celkem za 521 944,57 Kč, a při prodeji ji navýšil více než stokrát. Je jistě namístě zohlednit ve prospěch obžalovaných změnu koncepce skladového hospodářství v Setuze po povodních, kdy již firma nebyla nucena disponovat natolik velkým objemem nádrží, jako před povodněmi, takže neměla důvod nakupovat nádrže objemem odpovídající těm, které byly poškozeny v areálu Olšinky. Také tuto skutečnost však nelze na druhé straně přijímat nekriticky, jak krajský soud v podstatě učinil, neboť změnu skladového hospodářství projevující se ve svém důsledku v možnosti nákupu nádrží s menším objemem skladového prostoru, již nepromítl do svých úvah ohledně reálnosti představ obou obžalovaných o ceně nově pořizovaných nádrží. Subjektivní stránku jednání každého z obžalovaných je přitom nutno posuzovat konkrétně ve vztahu k uvedeným skutečnostem, s jejichž vědomím jednali (oba znali podmínky dotace, podepsali „Komentář ke splnění podmínek rozhodnutí ze dne 3. 12. 2002 o poskytnutí dotace“ a Čestné prohlášení, jímž deklarovali pravdivost údajů o nákupu nádrží). Pokud soud prvního stupně poukazuje ve prospěch svých závěrů na plnění pojišťovny za škody způsobené povodněmi, přičemž dovozuje, že ani ta nezpochybnila rozsah způsobených škod odlišným závěrem, nutno uvést, že není zřejmé, z jakého důkazu obsaženého ve spise vychází, když navíc ani zpráva D-Inspekt servis a. s., která byla čtena u hlavního líčení dne 21. 5. 2008, není ve spise obsažena. Pokud však také pojišťovna vycházela především z nákupní ceny nádrží, kupovaných od Milo mydlářská, pak nutno uvést, že se nejedná o přesvědčivý argument, a to především vzhledem k závěrům ohledně hodnoty nádrží podle znaleckého posudku z oboru strojírenské technologie, zpracovaný ČVUT.

13. Odvolací soud uzavřel, že k odstranění důvodných pochybností o správnosti skutkových zjištění a k řádnému objasnění věci bude nutno, aby krajský soud doplnil dokazování o důkazy, jež zmiňuje odvolatel, tj. o výsledk svědka Gottwalda, kterým by se měl pokusit objasnit bližší okolnosti doby sjednání obchodu a kupní ceny, jakož i faktického převzetí předmětů kupních smluv mezi Setuzou a Milo mydlářská. Krajský soud vyžádá také novou zprávu od Ministerstva zemědělství ČR ohledně důvodnosti čerpání dotace, a to s poukazem na nyní již pravomocné rozhodnutí Finančního úřadu v Ústí nad Labem o výsledku kontroly provedené v Setuze a uložený platební výměr č. 34/D/2007. Znalce Ing. Michálka jako zpracovatele znaleckého posudku ČVUT Praha požádá o porovnání technických parametrů a cen olejových a tukových nádrží, které obžalovaný M. dne 6. 9. 2001 nakoupil od Invest Oil Bohemia a. s. s nádržemi koupenými od Milo mydlářská, ke zjištění, zda se v některých případech jednalo o nádrže technicky a cenově srovnatelné či nikoli. Krajský soud poté veškeré provedené důkazy znovu náležitým způsobem jednotlivě a ve všech vzájemných souvislostech vyhodnotí, aniž by některé z nich pominul a poté, co získá spolehlivý podklad pro rozhodnutí, znovu ve věci rozhodne. Bude záviset na úvaze krajského soudu, zda své závěry učiní pouze na základě důkazů provedených a doplněných podle pokynu odvolacího soudu, nebo zda bude považovat za nutné provedení i důkazů dalších, jejichž potřeba v průběhu nového projednání věci vyvstane. Pokud v napadeném rozsudku poukazoval na to, že znaleckým posudkem zpracovaným ČVUT Praha nebyla oceňována technologie náležející k nádržím, bylo by jistě možno posudek v naznačeném směru doplnit. Je však třeba uvážit, že zmíněná technologie nebyla do data 30. 6. 2003 Setuzou pořízena, proto její hodnota nepředstavuje vynaložené náklady na odstranění povodňových škod. Teprve po náležitém zhodnocení všech rozhodujících skutečností bude moci krajský soud učinit spolehlivý závěr, zda se obžalovaní trestné činnosti, pro kterou jsou stíháni, dopustili, či zda je namístě je obžaloby zprostit.

14. Po provedeném hlavním líčení, na kterém byli opětovně vyslechnuti obžalovaní a svědek Gottwald a byly provedeny další listinné důkazy, rozhodl Krajský soud v Ústí nad Labem dne 14. 1. 2009 rozsudkem č. j. 49 T 11/2007-729 tak, že oba obžalované zprostil obžaloby. Svědek Gottwald při hlavním líčení využil svého práva a k věci nevypovídal, proto byla přečtena jeho dřívější výpověď z přípravného řízení. Ze strany krajského soudu byl učiněn požadavek na doplnění znaleckého posudku, avšak ze strany znaleckého ústavu ČVUT Praha bylo soudu sděleno, že tomuto nelze vyhovět pro odchod původního zpracovatele posudku z pracovního poměru u znaleckého ústavu. Ministerstvo zemědělství ČR se k následnému postupu a rozhodnutí Finančního úřadu v Ústí nad Labem vyjádřilo tak, že k tomuto byl zmíněný úřad oprávněn. Co se týče poskytnuté dotace společnosti Setuza, pak ministerstvo znovu konstatovalo, že tato byla důvodná. Krajský soud tak v odůvodnění svého rozhodnutí (blíže viz str. 9-13 rozsudku) dospěl k závěru, že Setuza, a proto ani její zástupci (obžalovaní) nebyli povinováni vůči státu uplatňovat pouze náklady ve výši skutečné, tržní ceny, za kterou lze pořídit věci, technologie apod., které v důsledku povodně byly poškozeny a bylo nutno je vynaložit v zájmu urychleného obnovení výroby po povodních a tudíž uplatněním kupní smlouvy a faktur za nakoupené olejové nádrže v částce 71 875 000 Kč nikoho v omyl neuvedli. Pokud se jedná o otázku hodnoty zakoupených olejových nádrží ve vztahu k poskytnuté dotaci, pak jestliže na daný vztah je nutno aplikovat zákon o rozpočtových pravidlech, potom současně je potřeba uvést, že je věcí poskytovatele dotace a příslušného finančního úřadu, aby rozhodli o tom, zdali došlo k porušení rozpočtové kázně neoprávněným použitím peněžních prostředků poskytnutých ze státního rozpočtu, či nikoli (ust. § 44 předmětného zákona). Vzataženo na projednávaný případ – povinností Setuzy bylo deklarovat vynaložené náklady spojené s odstraněním škod předloženými účetními doklady a na poskytovateli dotace, případně na příslušném finančním úřadu, pak bylo, aby, pokud by zde byly splněny zákonné podmínky, zahájili a vedli řízení, jehož výsledkem by bylo rozhodnutí o odvodu za porušení rozpočtové kázně a o uložení penále. Z uvedeného vyplývá, že ze strany Setuzy nebyly ministerstvu poskytnuty žádné nepravdivé nebo neúplné údaje a tedy rozhodnutí o poskytnutí dotace nebylo vydáno na základě neúplných či nepravdivých údajů. Soud v případě obžalovaných, potažmo Setuzy, neshledává ani žádný důvod pro zvýšenou péči o prostředky ze státního rozpočtu, a to jednoduše proto, že Setuza coby právnická osoba odlišná od státu a jeho orgánů, k tomu nebyla nijakým způsobem povinována. Veřejný zájem na správě veřejných financí je upraven především ve vztahu k orgánům veřejné správy. Tedy především ministerstvo zemědělství bylo v daném případě příslušné k tomu, aby přesně vymezilo pravidla, za kterých bylo možné potravinářským podnikům poskytnout dotaci na zmírnění škod způsobených povodní v roce 2002. Jestliže takovýto potravinářský podnik vyhověl všem takto nastaveným požadavkům, pak po něm, ani po jeho představitelích, nelze požadovat, aby zvýšenou měrou ochraňovali peníze státu, navíc když tyto jim formou dotace byly dány k dispozici a splynuly s jejich soukromými prostředky.

15. Proti tomuto rozsudku podala státní zástupkyně odvolání, a to v neprospěch obou obžalovaných. O podaném odvolání rozhodl Vrchní soud v Praze usnesením č. j. 4 To 22/2009-776 na neveřejném zasedání dne 30. 4. 2009 tak, že odvoláním napadený rozsudek krajského soudu v celém rozsahu zrušil. V úvodu odůvodnění svého rozhodnutí (č. l. 5549) kritizuje vrchní soud postup nalézacího soudu, když uvádí, že „...krajský soud ani při novém projednání věci nepostupoval při hodnocení provedených důkazů v souladu s ust. § 2 odst. 6 t. ř. a jím učiněný skutkový závěr není

přesvědčivý. Odvolací soud nehodlá znovu opakovat veškeré výtky ke způsobu hodnocení provedených důkazů, jež jsou obsaženy v jeho minulém rozhodnutí, a pouze na něj z důvodu stručnosti odkazuje, opětovně především zdůrazňuje, že procesní soud je povinen zhodnotit veškeré provedené důkazy jak jednotlivě, tak i ve vzájemných souvislostech, aniž by některé z nich ignoroval a nepřihlédl k nim, a to i pokud nezapadají do rámce jeho úvah, k nimž se přiklonil při formování svého skutkového závěru. Napadený rozsudek je však opět výsledkem nesprávného postupu procesního soudu při dovozování skutkového závěru, kdy je hodnota jedné skupiny důkazů nedůvodně přeceňována na úkor důkazů jiných, které jsou odmítány nebo ignorovány proto, že nezapadají do koncepce, k níž se procesní soud při svých úvahách přiklonil. Tento postup procesního soudu již vyvolává pochybnosti, zda je schopen náležitě objektivně projednávanou věc posoudit.“

16. Je mylný názor krajského soudu, že by bylo možno na dotaci poskytnutou státem společnosti Setuza aplikovat režim občanskoprávního či obchodněprávního vztahu, a že by v důsledku toho obžalovaní byli oprávněni v rámci smluvní volnosti uplatnit vůči státu jako poskytovateli dotace náklady na zmírnění škod vyčíslené nákupem nových nádrží ve výši, jež by neodpovídala výši skutečné, tržní ceny, za kterou bylo možno uvedené nádrže od společnosti Milo mydlářenská nakoupit. Při poskytování dotací ze státního rozpočtu se jedná o vztah, v němž je zachováno vrchnostenské postavení poskytovatele dotace vůči jejímu příjemci. Z tohoto postavení plyne, že poskytovatel dotace je oprávněn autoritativně rozhodovat o podmínkách poskytnutí dotace, které jsou předmětem jednání mezi ním a příjemcem dotace v té míře, jak stanoví zákon nebo v těch zákonných limitech, jak stanoví sám poskytovatel dotace. Záleží pak na příjemci dotace, zda tyto podmínky akceptuje. Pokud tak však učiní, jsou pro něj závazné. Smyslem přijetí dotace pak je, že příjemce přijímá určité dobrodiní ze strany státu a jakousi protiváhou tohoto dobrodiní není, na rozdíl od soukromoprávních vztahů, jeho protiplnění ve prospěch poskytovatele dotace, nýbrž právě akceptace podmínek dotace. Pokud pak v odůvodnění rozsudku dospěl krajský soud k závěru, že obžalovaní nebyli povinováni vůči státu uplatňovat pouze náklady ve výši skutečné tržní ceny, za kterou lze pořídit věci, které v důsledku povodně byly poškozeny, jedná se o naprosto vadný závěr. Takto vyjádřeným stanoviskem znovu krajský soud zcela abstrahuje od podstaty účelové dotace. O neoprávněné použití peněžních prostředků příjemcem dotace se jedná právě v případě, že je příjemce použije v rozporu s účelem poskytnuté dotace. Tuto skutečnost krajský soud dosud zásadně ignoruje, ačkoli účelovost užití prostředků z dotace je klíčovou otázkou, kterou se měl zabývat, přičemž účelovost určení dotace a její přísné hospodárné použití představuje přední povinnost, které měli obžalovaní dostát. Tvrzení krajského soudu o tom, že by příjemce dotace neměl zákonem uloženou povinnost dotaci vrátit je zcela v rozporu se zákonnou úpravou a nelze je v žádném případě akceptovat. Krajský soud zcela pominul skutečnost, že rozhodnutím finančního úřadu byl vydán platební výměr na odvod za porušení rozpočtové kázně, a to právě za porušení povinností plynoucích pro příjemce dotace z jejich závazných podmínek, neboť bylo zjištěno, že nebyl dodržen stanovený účel dotace ani termín pro vynaložení příslušných finančních prostředků. Je sice pravda, že krajský soud odkazoval na to, že rozhodnutí ministerstva zemědělství o poskytnutí dotace nebylo vydáno na základě neúplných nebo nepravdivých údajů; to je však skutečnost, kterou nikdo nezpochybňuje a ani žalobce tímto směrem nekoncepoval svůj žalobní návrh. Je tedy zřejmé, že krajský soud zcela vadně poukazuje na okolnosti, které nejsou obžalovaným kladeny za vinu a činí z nich závěry, které pro posouzení věci nejsou podstatné. Přitom naopak ignoruje skutečnosti plynoucí

z rozhodnutí finančního úřadu, který shledal postup při vyúčtování nákladů vynaložených na odstranění škod právě také v souvislosti s nákupem nádrží nehospodárným, neúčelným a ve svém důsledku podle ust. § 44 odst. 1 písm. b) zákona o rozpočtových pravidlech neoprávněným použitím peněžních prostředků z poskytnuté dotace ze státního rozpočtu jejich příjemcem a za porušení rozpočtové kázně. Finanční úřad sice konstatoval porušení rozpočtové kázně v širším rozsahu, avšak podstatnou částku neoprávněného použití dotace představují právě náklady na pořízení 16 ks olejových nádrží, neboť shledal, že jejich cena neodpovídala ceně obvyklé a náklady v této výši nepovažoval za hospodárně vynaložené.

17. Pokud krajský soud dovozuje, že dotace nebyla poskytnuta na náhradu či odstranění škod, nýbrž pouze na zmírnění škod a víceméně kazuisticky vypočítává, jaké myslitelné povinnosti nebyly v této souvislosti Setuze uloženy, jedná se o argumentaci, která není pro podstatu věci relevantní. Formulace zmírnění škod totiž nepochybně vyjadřuje pouze omezení výše dotace na 25 % částky vzniklých škod a nemění nic na podstatě účelu dotace, kterým je náhrada škody ve výši jedné čtvrtiny vzniklých škod. Absence jiných omezujících pokynů pro příjemce dotace neznámá nic jiného, než že měl značnou volnost v použití dotace a omezen byl v podstatě pouze zásadní povinností respektovat účel dotace a její časové omezení pro vyúčtování vynaložených nákladů. Vynaložené náklady přitom představují při koupi nových nádrží namísto nádrží poškozených povodní takové náklady, které jsou určeny cenou obvyklou (obecnou, tržní), za niž bylo možno v roce 2002 pořídit náhradní nádrže. Jedná se tedy o cenu, za kterou se srovnatelná věc v roce 2002 v naší republice obvykle prodávala.

18. Dle vrchního soudu tak, kromě chybného výkladu zákona, krajský soud znovu postupoval při hodnocení provedených důkazů vadně i proto, že znalecký posudek z oboru strojírenství a ekonomiky, vypracovaný znaleckým ústavem ČVUT Praha, v odůvodnění napadeného rozsudku sice konstatoval, avšak při hodnocení důkazů jej nedůvodně zcela pominul. Vrchní soud uložil procesnímu soudu, aby doplnil dokazování o doplnění znaleckého posudku ČVUT Praha o porovnání technických parametrů a cen olejových a tukových nádrží, které obžalovaný M. nakoupil od Invest Oil Bohemia s nádržemi koupenými od Milo mydlářská za účelem zjištění, zda se jednalo o nádrže technicky a cenově srovnatelné či nikoli. S ohledem na nová tvrzení, uvedená v písemném vyjádření obžalovaného M. ohledně přiměřené ceny nakoupených nádrží, bude vhodné, aby krajský soud oba obžalované vyslechl k tomu, zda po povodních v roce 2002 jednali s některými výrobci (nových) olejových nádrží o jejich zakoupení či poptávali u potencionálních prodejců použitých nádrží jejich koupi. V případě jejich kladné odpovědi krajský soud vyžádá od Setuzy příslušné listiny, respektive cenové nabídky či jiné dokumenty, pokud existovaly. Současně bude vhodné, aby znalec (nebo přímo soud) získal také informace o ceně a dodacích lhůtách nových olejových nádrží stejných technických parametrů, jako byly nádrže koupené od Milo mydlářská, které byly vyrobeny v roce 2002 některými z výrobců těchto nádrží na území ČR (znalec zmiňoval jako výrobce např. Metrostav, Vítkovice Steel apod.).

19. Krajský soud, po doplnění znaleckého posudku a opětovném výsledku obžalovaných, rozhodl rozsudkem ze dne 8. 7. 2010 č. j. 49 T 11/2007-935 tak, že obžalované opětovně zprostil obžaloby. Krajský soud dospěl k závěru, že obžaloba předmětný trestný čin shledává v jednání obžalovaných, jímž tito jako statutární zástupci Setuzy předložili v souvislosti s čerpáním dotace na odstranění povodňových škod i doklady o nákupu 16 ks olejových nádrží zakoupených za částku 71 875 000 Kč,

kdy skutečná hodnota (tedy tržní cena) nádrží v době nákupu činila 9 895 843 Kč, čehož si obžalovaní s ohledem na způsob tvoření ceny a předchozí zkušenost z nákupu obdobných nádrží byli vědomi, přičemž obžalovaní vše toto činili proto, aby doložili oprávněnost čerpání celé dotace tak, aby nemuseli část nevyčerpané dotace vrátit, čímž neoprávněně čerpali dotaci vyšší o částku nejméně 15 066 704 Kč a v této výši způsobili škodu Ministerstvu zemědělství ČR. Ze strany obžalovaných i z řady svědeckých výpovědí zaznělo, jak byla kupní cena nádrží Setuzou sjednávána, co vše se v ní odrazilo, co vše zahrnovala, když odborně byl aspekt kupní ceny následně zhodnocen znalcem a opakovaně i znaleckým ústavem. Setuza zakoupila 16 kusů nádrží od Milo mydlářenská za částku 71 875 000 Kč. Znalecký ústav určil obecnou cenu nádrží částkou 13 448 548 Kč (při stanovení ceny dle vyhlášky MF pak 9 859 843 Kč), v níž ale není zahrnuta cena technologií, které byly zakoupeny současně s nádržemi, když s ohledem na závěry obsažené v doplňku znaleckého posudku toto nelze dodatečně napravit. I přes zjevný nepoměr obou částek nemá soud za to, že by sjednáním kupní ceny 71 875 000 Kč za předmětné nádrže byl porušen zákon, nebo nějaká jiná právní norma. Určitě nebyl porušen zákon o rozpočtových pravidlech, a nebylo porušeno ani rozhodnutí ministerstva zemědělství o poskytnutí dotace. To proto, že smluvní vztah mezi Milo mydlářenská a Setuzou byl vztahem soukromoprávním a tohoto se zákon o rozpočtových pravidlech netýkal. Souvislost mezi tímto soukromoprávním vztahem a okolnostmi poskytnuté dotace byla dána pouze tím, že kupní smlouva a faktura, týkající se předmětné transakce, byla předložena Setuzou, spolu s dalšími obdobnými dokumenty dne 30. 6. 2003 cestou Zemědělské agentury Ministerstvu zemědělství ČR. Pokud bylo ve věci namítáno, že Setuza měla při sjednávání kupní ceny s Milo mydlářenská postupovat v souladu se zákonem o rozpočtových pravidlech, nemá tato námitka racionální základ, a to především proto, že ze žádného důkazu provedeného při hlavním líčení nebylo prokázáno, že by právě finanční prostředky z dotace měly být použity, a ve skutečnosti byly použity, na nákup předmětných nádrží. Takto účelově dotace vymezena nebyla. Dotace byla rozhodnutím ministerstva určena k účelu zmírnění (nikoli k náhradě či odstranění) škod na stavbách a technologiích způsobených během povodně v roce 2002, k urychlení obnovení výroby (nikoli k obnovení výroby, neboť toto již bylo podmínkou pro samo rozhodnutí o poskytnutí dotace) a konkurenceschopnosti podnikatelských subjektů, přičemž dotace byla vázána pouze na škody související s náklady na obnovení potravinářské výroby.

20. Částka 25 894 250 Kč, tedy celá výše poskytnuté dotace, byla Setuze poukázána na její účet, a to bez požadavku jejího odlišení od jiných finančních prostředků Setuzy. V souvislosti s tím ani po Setuze nebylo k 30. 6. 2003, ani nikdy jindy, požadováno, aby účetně prokázala konkrétní použití přijaté dotace, nýbrž ve smyslu podmínek uvedených v Rozhodnutí i v Zásadách o poskytnutí dotace bylo její povinností předložit účetní doklady, týkající se nákladů vynaložených na odstranění povodňových škod. Dohled nad hospodařením se státními prostředky v daném případě ležel na bedrech ministerstva zemědělství; Setuza tímto povinována nebyla. Otázka posouzení adekvátnosti či neadekvátnosti vynaložených nákladů spadala do kompetence poskytovatele dotace či finančního orgánu, nikoli do kompetence Setuzy, když kritéria posuzování ani v daném případě nebyla ničím konkrétním stanovena. Pokud tedy ve věci bylo argumentováno tím, že Setuza mohla předložit účetní doklady pouze o nákladech hospodárných a nikoli navýšených, fiktivních, neodpovídajících vzniklým škodám, a byla oprávněna uplatnit vůči státu pouze náklady ve výši skutečné, tržní ceny, za kterou lze pořídit věci, technologie apod., pak se jedná o extenzivní výklad, jenž je v trestním právu nepřipustný. Setuza tím, že se jí dostalo dobrodiní a byla jí poskytnuta dotace, nemohla být krácena na svém právu v rámci svého podnikání sjednávat závazky, za jakou cenu

může cokoli související s odstraňováním povodňových škod zakoupit; sjednáním neadekvátní kupní ceny se však vystavovala riziku, že tato cena nebude ministerstvem akceptována, a tudíž že Setuza nedoloží účelně vynaložené náklady na odstranění povodňových škod v té výši, na kterou jí byla poskytnuta dotace, a proto bude povinována vrátit dotaci zčásti nebo v plné výši. Ministerstvo zemědělství se k následnému postupu a rozhodnutí finančního úřadu vyjádřilo tak, že k tomuto byl zmíněný úřad oprávněn. Co se týče poskytnuté dotace Setuze, pak ministerstvo znovu konstatovalo, že tato byla důvodná. Na sjednaný závazkový vztah ovšem to, zdali přijatá dotace zůstane Setuze v dispozici v plné výši či v části, anebo nezůstane, nemělo žádný vliv. Ze sjednané kupní smlouvy s Milo mydlářská Setuze, bez ohledu na osud dotace, nadále plynul závazek za zakoupené nádrže zaplatit sjednanou kupní cenu. Je proto otázkou, nakolik výhodné by pro Setuzu bylo umělé navýšení ceny za nádrže, když dotace nemohla pokrýt více než 25 % této kupní ceny, maximálně pak 25 894 250 Kč; pokud by tedy částka 71 875 000 Kč byla vytvořena pouze v úmyslu spáchat trestný čin a podvodně od státu vylákat částku nejméně 15 066 704 Kč, znamenalo by to, že Setuza na obchodu s Milo mydlářská tratí 56 808 296 Kč. Na toto konstatování nemá valný dopad fakt, že sjednaná kupní cena byla nakonec uhrazena zápočtem, když Milo mydlářská naopak od Setuzy zakoupila mydlářskou linku spolu se zásobami, neboť i tato mydlářská linka spolu se zásobami měla určitou hodnotu, která v trestním řízení nebyla určena, přičemž ale pokud by bylo pravdivé tvrzení obžaloby o nadhodnocení nádrží, pak by Setuza svůj majetek a své zájmy prodejem mydlářské linky se zásobami fakticky poškodila.

21. Co se týče tvrzení, že obžalovaní si museli být vědomi nadhodnocení nádrží s ohledem na způsob tvoření ceny a předchozí zkušenosti z nákupu obdobných nádrží, pak je namístě zmínit fakt, že obchod Setuzy s Invest Oil Bohemia a s Milo mydlářská porovnávat nelze minimálně proto, že nelze porovnat technické parametry nádrží zakoupených Setuzou dne 6. 9. 2001 od Invest Oil Bohemia s nádržemi koupenými v roce 2003 od Milo mydlářská (viz doplněk znaleckého posudku). Již dříve bylo uvedeno, že znaleckým ústavem určená cena nádrží pocházejících od Milo mydlářská neodpovídá celému uskutečněnému obchodu, neboť v jeho rámci byla zakoupena i technologie a tato zhodnocena nebyla a dodatečně ji ocenit nelze. Rovněž podmínky pro obchod v roce 2003 se odlišovaly od těch v roce 2001, neboť Setuza v roce 2003 zakoupením nádrží reagovala na povodně, na změnu skladovací politiky státu a do obchodu současně zakomponovala i svůj další zájem, a to odprodej mydlářské linky, jež vzhledem k rozhodnutí příslušných státních úřadů byla nadále v rámci podnikání Setuzy neupotřebitelná. V souhrnu výše uvedeného soud proto znovu dospěl k závěru, že jednáním obžalovaných nebyly naplněny znaky ani trestného činu podvodu, ani žádného jiného trestného činu.

22. Proti tomuto rozsudku podala státní zástupkyně odvolání, a to v neprospěch obou obžalovaných, přičemž v průběhu odvolacího řízení vzala státní zástupkyně odvolání ohledně obžalovaného Ing. Janů zpět. O podaném odvolání rozhodl Vrchní soud v Praze usnesením č. j. 9 To 83/20010-950 na neveřejném zasedání dne 11. 10. 2010 tak, že odvoláním napadený rozsudek krajského soudu ohledně obžalovaného M. zrušil a ve výroku III. tohoto usnesení nařídil Krajskému soudu v Ústí nad Labem věc rozhodnout v jiném složení senátu. Odvolací soud zdůraznil, že i když je to procesní soud, který přímo provádí jednotlivé důkazy a vyvozuje z nich skutkové závěry, není toto jeho oprávnění bezbřehé, aby mu umožňovalo přihlídnout pouze k některým důkazům a jiné pominout, nebo dovozovat z provedených důkazů závěry, které jejich obsahu

neodpovídají, nýbrž procesní soud je povinen jednotlivé důkazy pečlivě hodnotit jednotlivě i ve svém vzájemném souhrnu a ve všech souvislostech případu, aniž by z nich dospěl k jednostranným či přímo k rozporným závěrům, jak stále činí, a to navíc, aniž by respektoval právní názory odvolacího soudu, které byly opakovaně v jeho rozhodnutích vysloveny. Krajský soud sice splnil pokyn odvolacího soudu k doplnění dokazování tím, že doplnil znalecký posudek z oboru strojírenství a ekonomiky, který byl zpracován ČVUT Praha, fakticky však ignoroval jeho závěry týkající se obecné ceny nádrží, která byla stanovena ve výši 13 448 548 Kč. K otázce nehodnocených technologií, na které krajský soud poukazuje, je třeba dodat, že jde o zcela nevýznamnou podružnou okolnost, která pro stanovení obecné ceny nádrží není relevantní. To vyplývá průkazně ze skutečnosti, že v kupní smlouvě mezi Setuzou a Milo mydlářenská je tato technologie sice uvedena, avšak její hodnota je stanovena částkou 125 000 Kč. Z toho plyne, že poměr ceny technologie k ceně nádrží je zcela marginální.

23. Krajský soud při svých závěrech opakovaně přehlíží, že poskytnutá dotace byla dotací s přísně účelovým vymezením, což je uvedeno v Zásadách pro poskytnutí dotace a v Rozhodnutí o poskytnutí dotace. Odvolací soud zdůraznil, že klíčovým pojmem je zde pojem škody, resp. jakým způsobem se stanoví výše náhrady způsobené škody na poškozené věci v trestním řízení. Krajský soud neustále setrvává v rozporu s právní úpravou na jakémisi neodůvodněném subjektivním pohledu na věc, ačkoliv výše náhrady škody se řídí objektivním zákonným hlediskem, kde její výše se pro účely trestního práva stanoví podle ust. § 89 odst. 12 t. z. (nyní dle ust. § 137), což odpovídá také základní právní úpravě tohoto institutu podle ust. § 442 a násl. o. z. Při stanovení výše škody se podle zmíněného ustanovení vychází z ceny, za kterou se věc v době a v místě činu obvykle prodává. Nelze-li takto škodu zjistit, vychází se z účelně vynaložených nákladů na obstarání stejné nebo obdobné věci nebo uvedení věci v předešlý stav. Takto jsou zákonná kritéria pro stanovení výše škody zcela konkrétně určena, krajský soud je však opakovaně v napadeném rozsudku nerespektoval. Odvolací soud proto znovu opakuje, že vynaložené náklady na odstranění škod, jež měli obžalovaní řádně vyúčtovat, představují při koupi nových nádrží takové náklady, které jsou určeny obvyklou (obecnou, tržní) cenou, za kterou bylo možno v roce 2002 - 2003 pořídit v České republice náhradní nádrže. Pokud tak krajský soud setrval na stanovisku, že obžalovaní za Setuzu byli oprávněni v rámci smluvní volnosti zaplatit za kupované nádrže sjednanou kupní cenu společnosti Milo mydlářenská ve výši 71 875 000 Kč, ačkoliv jejich obecná cena byla podstatně nižší, pak nutno znovu konstatovat, že se jedná o závěr ve vztahu k oprávněnosti použití státní dotace chybný. Jak již bylo uvedeno, ust. § 89 odst. 12 t. z. (nyní ust. § 137 t. z.) akcentuje „účelnost“ vynaložených nákladů na obstarání stejné nebo obdobné věci. Tím je nutno chápat nikoli jakoukoli kupní cenu vyplývající z uzavřené konkrétní kupní smlouvy, nýbrž cenu obecnou (tržní), určenou podle zákonných kritérií pro stanovení ceny věci a pro účely náhrady škody (viz např. rozhodnutí Nejvyššího soudu R 39/2002, R 45/2006). Jinak řečeno - kupní cena zboží stanovená v kupní smlouvě týkající se předmětných nádrží neodpovídá hlediskům obecné (tržní) ceny zmíněného zboží, neboť v rozporu s ust. § 89 odst. 12 t. z., resp. ust. § 137 t. z. nebyla určena jako cena, za kterou se věc v době a místě činu obvykle prodávala. Tuto skutečnost ovšem krajský soud opakovaně pominul.

24. Vrchní soud v této souvislosti znovu opakuje, že na právní vztah mezi Setuzou a státem, týkající se podmínek poskytnuté účelové dotace, nelze aplikovat režim

obchodněprávního vztahu, jak to činí krajský soud. O obchodněprávní vztah se jedná pouze ve vztahu při prodeji nádrží mezi Setuzou jako kupujícím a Milo mydlářenská jako prodávajícím a pouze na něj lze aplikovat principy smluvní volnosti při stanovení kupní ceny zboží. Neplatí to však pro vztah subjektů při poskytnutí dotace ze státního rozpočtu, neboť zde se jedná o naprosto odlišný právní vztah, v němž je zachováno vrchnostenské postavení poskytovatele dotace (státu) vůči příjemci dotace (obchodní společnosti). Z tohoto postavení proto plyne, že poskytovatel dotace je oprávněn autoritativně rozhodovat o podmínkách poskytnutí dotace, které jsou předmětem jednání mezi ním a příjemcem dotace v té míře, jak stanoví zákon nebo v těch zákonných limitech, jak stanoví sám poskytovatel dotace. Záleží pak na příjemci dotace, zda tyto podmínky akceptuje. Pokud tak ovšem učiní, jak se stalo v posuzované věci, jsou pro něj podmínky dotace závazné a je povinen je plnit (srovnej rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 397/2008, Ca 86/2005). Protože Setuza v rámci zmíněné dotace obdržela prostředky státního rozpočtu podle ust. § 3 písm. a) zákona o rozpočtových pravidlech, jednalo se o přímou účelovou dotaci, která se řídí touto právní úpravou (nikoli obchodním zákoníkem), může být použita pouze na určené účely a podléhá zúčtování. Z toho plyne povinnost příjemce dotace respektovat rozpočtovou kázeň dle zákona a vrátit buď nevyčerpané prostředky dotace ve výši, v níž příjemce porušil rozpočtovou kázeň, nebo je nepoužil v souladu s účelem dotace. Pokud krajský soud uzavřel, že zmíněný zákon o rozpočtových pravidlech nebyl porušen a odkazuje na to, že smluvní vztah mezi Setuzou a Milo mydlářenská byl vztahem soukromoprávním jehož se zákon o rozpočtových pravidlech netýkal, jedná se o nepochopení situace a současně znovu o zřejmé nerespektování právního názoru odvolacího soudu. Ani rozdílná podstata dotačního a závazkového vztahu by ovšem nepředstavovala zásadní problém, pokud by obžalovaní uzavřeli kupní smlouvu, v níž by jako kupní cenu respektovali obecnou (tržní) cenu nádrží. Pak by nic nebránilo tomu, aby tuto kupní smlouvu použili při vyúčtování dotace vůči státu jako doklad prokazující řádné použití poskytnuté dotace. Jestliže však takto použili kupní smlouvu s cenou více než čtyřnásobně převyšující tržní cenu koupených nádrží, pak uplatnili vůči poskytovateli dotace v rozporu s povinností zachovávat rozpočtovou kázeň dle zákona o rozpočtových pravidlech, jež nepředstavuje účelně a hospodárně vynaložený náklad na náhradu způsobené škody. Pokud pak krajský soud uvádí, že nebylo prokázáno, že by právě prostředky získané dotací byly použity na nákup nádrží, jedná se o argumentaci, která není relevantní, stejně jako poukaz krajského soudu na to, že poskytnutá dotace byla poukázána na účet Setuzy bez požadavku na odlišení od jiných finančních prostředků. Takové podmínky použití dotace nebyly jejímu příjemci Rozhodnutím o poskytnutí dotace uloženy a nejsou z hlediska posuzování způsobu oprávněnosti jejího užití ani rozhodné. Relevantní je, že Setuza si ponechala pro svou potřebu prostředky z poskytnuté dotace, ačkoli při porušení podmínek dotace byla povinna je vrátit poskytovateli. Jinak řečeno, principy volné tvorby cen v obchodněprávních vztazích nemohou sloužit k neodůvodněnému odčerpání finančních prostředků ze státního rozpočtu pomocí dotačního vztahu, jestliže v kupní smlouvě smluvená konkrétní kupní cena zboží se výrazným způsobem odchyluje od obecné ceny kupovaného zboží.

25. Stejně tak je chybný poukaz krajského soudu na to, že posouzení adekvátnosti vynaložených nákladů spadalo do kompetence poskytovatele dotace, avšak nikoliv do kompetence Setuzy a je dovozováno, že příjemce dotace nemohl být krácen na právu v rámci smluvní volnosti sjednávat závazky v obchodním styku. Jde znovu o jednostranně učiněný závěr, který absolutizuje obchodní stránku věci na straně jedné,

avšak zcela ignoruje povinnosti příjemce dotace vyplývající ze vztahu dotačního. Přijetím uvedeného závěru se krajský soud postavil za stanovisko, že příjemce dotace nebyl vázán hledisky účelného a hospodárního použití poskytnuté dotace a naopak byl vůči státu oprávněn uplatnit jakoukoli výši vynaložených nákladů, aniž by tato výše měla reálný základ v obecné ceně zboží, za níž bylo možno v době činu nakoupit věci způsobilé k odstranění nebo zmírnění povodňových škod. Takový závěr však není možné přijmout, neboť je v rozporu s právní úpravou. Odvolací soud znovu opakuje, že Setuza byla sice nepochybně v oblasti závazkových vztahů obchodněprávním subjektem provádějícím volně podnikatelskou činnost v tržním prostředí, avšak jestliže přijala podle ust. § 14 zákona o rozpočtových pravidlech statní dotaci za stanovených podmínek, pak i ona byla povinna respektovat závazná omezení vůči státnímu rozpočtu z toho pro ni plynoucí, tedy zejména rozpočtovou kázeň dle ust. § 44 odst. 1 písm. b) zákona o rozpočtových pravidlech. Krajský soud chybně uzavřel, že tuto rozpočtovou kázeň je povinen respektovat pouze stát jako poskytovatel dotace a jeho orgány, tedy příslušná ministerstva nebo finanční úřady. Tyto orgány sice jistě na prvním místě mají povinnost zmíněné principy dodržovat, avšak pokud se prostředku ze státního rozpočtu dostává prostřednictvím dotace subjektům působícím v soukromoprávní sféře, pak příslušná povinnost (tj. dodržovat rozpočtovou kázeň) dopadá v rozsahu účelově poskytnuté dotace i na ně. Uzavřenou smlouvou o poskytnutí dotace totiž povinnost dodržovat rozpočtovou kázeň přechází také na příjemce dotace. Smyslem této povinnosti je vyloučit případy plýtvání státními prostředky a zajistit jejich hospodárné využití pro účel státem aprobevaný. Přijetí opačného závěru by ve svém důsledku vedlo ke zneužívání finančních prostředků státního rozpočtu, v případě milionových částek dotací může přispět k rozkolísání státního rozpočtu, což je nesporně závažný negativní jev s celospolečenskými dopady.

26. Odvolací soud rozhodl podle ust. § 262 t. ř., že se přikazuje, aby Krajský soud v Ústí nad Labem věc projednal v jiném složení senátu. Důvodem tohoto postupu je skutečnost, že dosavadní senát krajského soudu, který ve věci rozhodoval již třikrát, opakovaně v napadeném rozsudku nerespektoval závazné pokyny odvolacího soudu a právní názor vyslovený předchozími rozhodnutími odvolacího soudu, čímž opakovaně porušil svou povinnost stanovenou v ust. § 264 odst. 1 t. ř. Přitom nedošlo ke změně důkazní situace, která jediná by takový postup na straně krajského soudu umožňovala. Krajský soud současně znovu vadně vyvozoval z provedených důkazů závěry neodpovídající jejich obsahu nebo dokonce činil závěry, které jsou v rozporu s jejich obsahem. Odvolací soud tak proto dospěl k přesvědčení, že pro zmíněný postup jsou dány důležité důvody, byť jde o průlom do zásady zákonného soudce, neboť krajský soud v dosavadním složení senátu svým postupem při projednání věci prokázal, že vznikají vážné pochybnosti, zda je schopen věc řádně projednat a spravedlivě rozhodnout. Jak již odvolací soud shora uvedl, krajský soud jako soud procesní je oprávněn postupovat podle zásady volného hodnocení důkazů, nikoli však takovým způsobem, aby své závěry činil pouze z určité skupiny důkazů na úkor důkazů dalších, kterým nevěnoval pozornost anebo jejich význam nedůvodně bagatelizoval.

III.

27. Poté, co Ústavní soud konstatoval, že ústavní stížnost je přípustná (ust. § 75 odst. 1 *a contrario* zákona o Ústavním soudu), je podána včas a splňuje ostatní náležitosti vyžadované zákonem [ust. § 30 odst. 1, ust. § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu], přistoupil k jejímu meritornímu projednání, přičemž dospěl k závěru, že je důvodná.

28. Ústavní soud představuje soudní orgán ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy). Není součástí soustavy obecných soudů a nepřísluší mu právo dozoru nad rozhodovací činností obecných soudů. K takovému dozoru či kontrole je Ústavní soud oprávněn pouze za situace, kdy obecné soudy svými rozhodnutími zasahují do ústavně zaručených základních práv a svobod jednotlivce mj. tím, že při interpretaci jednoduchého práva zcela přehlédnou základní práva některého z účastníků řízení.

29. Ústava ve svém čl. 2 odst. 3, resp. Listina v čl. 2 odst. 2 stanovuje, že státní moc je možno uplatňovat jen v případech, mezích a způsoby, které stanoví zákon, přirozeně při respektu k principu proporcionality plynoucímu z požadavku právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy). Pokud se tomu tak neděje, představuje jednání či akt státní moci svévoli. Jak Ústavní soud opakovaně zdůraznil, nikoliv každé porušení norem jednoduchého práva při jejich aplikaci či interpretaci způsobuje zároveň i porušení základního práva jednotlivce. Avšak porušení některé z norem jednoduchého práva v důsledku svévole (vykonávané např. nerespektováním kogentní normy) anebo v důsledku interpretace, jež je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti, může být způsobilé zasáhnout do základního práva a svobody jednotlivce (srov. např. nález sp. zn. III. ÚS 346/01 ze dne 14. 3. 2002, N 30/25 SbNU 237).

30. V tomto případě se jako klíčová jeví otázka, zda nebylo porušeno stěžovatelovo právo na zákonného soudce, které je garantováno čl. 38 odst. 1 Listiny. Prvotním, nikoli však jediným účelem práva na zákonného soudce je vyloučit svévolnou manipulaci při přidělování věcí jednotlivým soudcům. Jinými slovy účelem tohoto práva je zajistit nestranné rozhodování nezávislým soudcem. Jak již Ústavní soud judikoval, ústavní imperativ, že nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci (čl. 38 odst. 1 Listiny), se sluší „*pokládat za zcela nepominutelnou podmínku řádného výkonu té části veřejné moci, která soudům byla ústavně svěřena; ten totiž na jedné straně dotvází a upevňuje soudcovskou nezávislost, na straně druhé pak představuje pro každého účastníka řízení stejně cennou záruku, že k rozhodnutí jeho věci jsou povolávány soudy a soudci podle předem daných zásad (procesních pravidel) tak, aby byla zachována zásada pevného přidělování soudní agendy, a aby byl vyloučen - pro různé důvody a rozličné účely - výběr soudů a soudců "ad hoc". Ústavní princip zákonného soudce nelze proto obcházet, byť by důvody k tomu byly jakékoli; tím méně jej nelze zakrývat poukazem na "jinak věcnou správnost" rozhodnutí, které bylo vydáno v rozporu s ním, neboť - mimo jiné - nejen historické zkušenosti, ale i zkušenosti z nedávné doby totalitního režimu, přesvědčivě ukazují, jak pro jedince nebezpečné a pro celou společnost škodlivé je při nalézání práva povolávat k výkonu spravedlnosti soudy a soudce podle účelových hledisek či výběru“ (nález sp. zn. III. ÚS 232/95 ze dne 22. 2. 1996, N 15/5 SbNU 101). Zatímco účelem manipulativního přidělování věcí charakteristického pro totalitarismus je plnit vůli zadavatele (zpravidla stranických orgánů), účelem práva na zákonného soudce v liberální demokracii je zajistit nestranné a svobodné rozhodování, tj. objevení smyslu a účelu právní normy, resp. zákona, který má být aplikován, tak, aby bylo možno rozhodnout spravedlivě (nález sp. zn. II. ÚS 1009/08 ze dne 8. 1. 2009).*

31. Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. I. ÚS 49/06 ze dne 20. 5. 2008 uvedl, že „[j]ak vyplývá z judikatury obecných soudů i z názorů trestněprávní teorie, pokud se odvolací soud neztotožní se skutkovými zjištěními rozsudku soudu prvního stupně, není oprávněn sám vytvářet závěry o skutkovém stavu věci a nahrazovat tak hlavní líčení, nýbrž může jen v odůvodnění svého rozhodnutí rozvést, proč jsou tato skutková zjištění vadná, v čem

je třeba je doplnit, popř. k jakým důkazům je ještě třeba přihlídnout. Jestliže však považuje odvolací soud rozsah dokazování za úplný, ale provedené důkazy sám hodnotí jinak než soud prvního stupně, "nemůže rozhodnout o zrušení rozsudku soudu prvního stupně novým rozsudkem bez toho, že by nezbytné důkazy předtím zopakoval bezprostředně před odvolacím soudem. Přitom však musí zvážit, zda by to neodporovalo povaze odvolacího řízení a nepřekračovalo by to meze pravomocí odvolacího soudu, a proto v takových případech musí odvolací soud postupovat podle § 259 odst. 1 tr. řádu. Odvolací soud přitom pak může jen soud prvního stupně upozornit, ve kterých směrech má řízení doplnit nebo čím se znovu zabývat, nesmí mu však ke způsobu hodnocení důkazů udělovat závazné pokyny." (k tomu srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Tz 105/2006, 4 Tz 45/2006, 2 Tzn 187/96 aj.).“ Ústavní soud dále uvedl, že „[v]ady rozsudku nemůže odvolací soud shledat a vytknout tam, kde soud prvního stupně postupoval při hodnocení důkazů důsledně podle § 2 odst. 6 tr. řádu, tzn. že je hodnotil podle vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu a učinil logicky odůvodněná úplná skutková zjištění, nemůže odvolací soud podle § 258 odst. 1 písm. b) tr. řádu napadený rozsudek zrušit jen proto, že sám na základě svého přesvědčení hodnotí tytéž důkazy s jiným v úvahu přicházejícím výsledkem. (k tomu srov. Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. II. díl., 5. vydání, Praha, C.H. Beck 2005, s. 1958n a judikatura tam uvedená).“

32. Pokud odvolací soud vytýká soudu prvního stupně porušení zásady volného hodnocení důkazů, musí se jednat o zcela závažné vybočení z logiky projednávání věci. Musí také zdůvodnit, v čem a proč spatřuje rozpory a vadné hodnocení. Pouhý obecný poukaz na porušení této zásady je nedostačující pro zrušení rozhodnutí. Pokud odvolací soud nařídil, aby věc byla znovu projednána a rozhodnuta v I. stolici jiným senátem, musí postupovat podle zákona a musí toto své rozhodnutí řádně zdůvodnit. Jinak by došlo k porušení zásady, že nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci a současně také k porušení základního práva účastníka podle čl. 38 odst. 1 Listiny (viz nález sp. zn. II. ÚS 282/97 ze dne 13. 1. 1999, N 5/13 SbNU 33).

IV.

33. Podstatou ústavní stížnosti byly námitky stěžovatele ohledně postupu vrchního soudu, který opakovaně věc vracel krajskému soudu, přičemž svá rozhodnutí odůvodňoval nesouhlasem se způsobem hodnocení důkazů provedeného krajským soudem a následně podle § 262 t. ř. nařídil projednání a rozhodnutí ve věci jinému senátu krajského soudu.

34. Ústavní soud uvádí, že stěžovatel není trestně stíhán za „nehospodárné“ či neúčelné využití dotace (srov. ust. § 212 odst. 2 zák. č. 40/2009 Sb.), nýbrž pro podvod, spočívající v obžalobou tvrzeném úmyslném doložení nepravdivých údajů (uvedení v omyl) o ceně, za kterou byly předmětné nádrže skutečně nakoupeny, popř. spočívající v úmyslném nadhodnocení kupní ceny nádrží, což se ovšem z ekonomického a účetního pohledu jeví jako jednání nanejvýš iracionální (bod 20), když vrchní soud se ke škodě věci k této otázce nikterak nevyjádřil, a tím méně žádal provedení důkazů k tomu, zda se obchodní transakce projevila v účetnictví Setuzy a následně promítla do zdanění. Bez zodpovězení otázky, zda došlo k úmyslnému obohacení v důsledku omylu přivozeného stěžovatelem, který ovšem poskytovatel dotace vytrvale popírá, nelze bez provedení dalších naznačených důkazů vůbec jednání stěžovatele trestněprávně hodnotit [k tomu srov. např. nález sp. zn. I. ÚS 558/01 ze dne 25. 11. 2003 (N 136/31 SbNU 205), nález sp. zn. I. ÚS 631/05 ze dne 7. 11. 2006 (N 205/43 SbNU 289), nález sp. zn. I. ÚS

553/05 ze dne 20. 9. 2006 (N 167/42 SbNU 407), inspirativní může být i rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 397/2008, které vrchní soud interpretačně poněkud posunul].

35. Rozhodnutí podle § 262 t. ř. je svou povahou bezpochyby odnětím a přikázáním věci, a proto pro tento postup musí být splněny obdobné důležité důvody jako pro postup podle § 25 t. ř. Takto základním kritériem pro posouzení existence důležitých důvodů je zejména fakt, zda u místně příslušného soudu (senátu) lze zajistit dodržení základních zásad trestního řízení, jak jsou uvedeny v § 2 t. ř. a vyloučit jakékoliv pochybnosti o nestrannosti soudu (senátu), jako principu uvedeného v čl. 36 odst. 1 Listiny. Zmíněné důležité důvody musí být zřetelné, zřejmé a bezpochybné a jejich existence musí být jednoznačně prokázána (nález sp. zn. III. ÚS 90/95 ze dne 7. 12. 1995, N 82/4 SbNU 271). Rozhodnutí o delegaci je v naznačených souvislostech rozhodnutím zcela výjimečným („*Postup podle § 262 věta první by měl být výjimečným a nelze jej použít pouze proto, aby bylo dosaženo za každou cenu jiného rozhodnutí soudu prvního stupně shodného s míněním odvolacího soudu.*“ Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. II. díl., 6. vydání, Praha, C.H. Beck 2008, s. 2045).

36. Ústavní soud hodnotil, zda napadené rozhodnutí porušilo právo stěžovatele na zákonného soudce garantované čl. 38 odst. 1 Listiny (bod 30), podle kterého nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci s tím, že příslušnost soudu i soudce stanoví zákon. Ten ji stanovil tak, že je zásadně dána a postup, kterým je věc odnímána a přidělována soudu jinému, je nutno chápat jako postup rozhodně nestandardní a zcela výjimečný. Přitom institut zákonného soudce (jeho odnětí) je důležitým prvkem právní jistoty a nic na tom nemění ani skutečnost, že v § 262 t. ř. je stanovena jistá výjimka. Ta je ovšem, jak zmíněno výše (bod 31, 35), omezena důležitými důvody, které Ústavní soud v daném případě neshledal. Z připojených spisů jednoznačně vyplývá, že v dané věci bylo prováděno obsáhlé dokazování a z jeho průběhu nelze žádným způsobem dovodit, že krajský soud dokazování prováděl a důkazy hodnotil způsobem, který by vzbuzoval vážné pochybnosti o jeho objektivním přístupu k věci (obdobně nález sp. zn. I. ÚS 1922/09 ze dne 7. 9. 2009). Spíše, jak uvedeno shora, vrchní soud neadresoval krajskému soudu další požadavky na doplnění dokazování, bez nichž ovšem nelze věc ani právně posoudit. Z toho plyne, že výtky adresované vrchním soudem krajskému soudu jsou minimálně předčasné.

37. Co se týče odvolacím soudem tvrzenému „nerespektování jeho závazných pokynů“ (bod 26) ze strany krajského soudu, je Ústavní soud toho názoru, že, pomineme-li jisté pochybení stran doplnění posudku ČVUT, které mu však nelze klást přímo za vinu (znalec již nebyl zaměstnancem ústavu), a které následně krajský soud odstranil, splnil nalézací soud vše, co mu bylo uloženo. Vrchní soud opakovaně krajskému soudu ve zrušujících usneseních vytkl jeho způsob hodnocení důkazů, a to zejména ve vztahu k podmínkám dotačního vztahu a jeho odlišení od soukromoprávní smlouvy (např. bod 23 a 24), upřednostňoval svůj způsob hodnocení důkazů, čímž si v podstatě vytvořil závěry o skutkovém stavu věci (bod 31) a *de facto* o vině obžalovaných, které opakovaně krajskému soudu vnucoval; přitom sám některé důkazy (zejm. vyjádření ministerstva zemědělství) a zásadní argumentaci nalézacího soudu (bod 20) zcela pominul, když tyto významně nabourávají logiku konstrukce zastávané vrchním soudem. Vyčítá-li odvolací soud soudu nalézacímu nerespektování jeho závazných právních názorů, je třeba říci, že ty lze jen obtížně identifikovat, když se převážně jedná

o výtky směřující proti hodnocení provedeného dokazování (bod 24), popř. s obžalobou vymezeným skutkem a jeho právní kvalifikací nesouvisí (bod 34).

38. Závěrem považuje Ústavní soud za patřičné vyslovit údiv nad pasivitou ministerstva zemědělství, neboť právě ono umožnilo vznik následných komplikací. Pokud by ministerstvo zemědělství jasně vymezilo podmínky dotace a upozornilo příjemce dotace, že je nutné uvádět při doložení čerpání dotace ceny pořízených věcí toliko v „nejekonomičtější“ verzi, byla by dnes situace jiná.

39. Lze tedy uzavřít, že Ústavní soud neshledal důvody, které by za daného stavu dokazování mohly vést k odnětí a přikázání věci, ale naopak shledal, že napadeným výrokem porušil Vrchní soud v Praze základní právo stěžovatele na zákonného soudce. Ústavní soud proto ze shora uvedených důvodů ústavní stížnosti vyhověl podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu a ústavní stížností napadený výrok III. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil.

P o u č e n í : Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat (§ 54 odst. 2 zákona o Ústavním soudu).

V Brně dne 14. dubna 2011

Vojen Güttler
předseda senátu